

Смјернице
за израду
**социјалних
анамнеза**

Министарство здравља и
социјалне заштите
Републике Српске

**PRAVDA
ZA SVAKO
DIJETE**

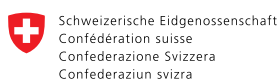

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Смјернице за израду социјалних анамнеза

Бања Лука,
септембар 2017. године

Израда и издавање ове публикације реализује се у оквиру UNICEF-овог пројекта „Правда за свако дијете“ уз подршку влада Швајцарске и Шведске. Ставови и мишљења изнесени у овој публикацији су ставови аутора и не одражавају нужно политике и ставове UNICEF-а, Швајцарске и Шведске.

Садржај

Увод	3
1. Израда социјалне анамнезе за потребе поступка према малољетницима	4
2. Законски оквир	5
2.1. Међународни стандарди	5
2.2. Домаћи правни оквир	5
2.3. Поступање органа старатељства прије покретања припремног поступка	6
2.4. Закон о прекршајима Републике Српске	6
2.5. Поступање органа старатељства прије покретања прекршајног поступка	6
3. Саставни дијелови социјалне анамнезе са акцентом на малољетнике	7
4. Примјер социјалне анамнезе	9
Литература	11

УВОД

Социјална анамнеза је један од најважнијих писаних докумената у раду социјалног радника.

Иако је акценат на корисниковом животу, потребама и способностима, она је одраз стручности социјалног радника.

Као и све друге активности на подручју социјалног рада, социјална анамнеза задире дубоко у живот и интиму корисника, зато је треба писати на начин да одражава стручност, али и професионалну етику социјалног радника, а то је одређено не само Законом о социјалној заштити, него и другим законима који нас обавезују.

Социјална анамнеза би требала бити – не једино – али прво огледало нашег знања и рада. Иако се подаци у социјалној анамнези не односе на социјалног радника, она снажним бојама осликава управо његову стручну оспособљеност.

Социјална анамнеза би требала бити приказ животног пута корисника, али је она, донекле, и приказ тренутка у којем се одвија интервју.

Стога, треба бити опрезан приликом узимања анамнестичких података приликом првог сусрета са корисником (узети у обзир клијентов опрез, бојазан, потребу за „уљепшавањем“ ситуације и супротно...). Квалитетније сагледавање корисничког живота дају нам поновљени разговори, интервјуи са корисником и његовом породицом, опсервација на терену, увид у документацију и сл.

Циљ социјалне анамнезе је добијање што бољег увида у:

- личност корисника,
- прилике које су га обликовале,
- његове садашње прилике,
- психичке, интелектуалне, емоционалне посебности.

Податке о кориснику и његовој породици нужно је црпити из што више извора. Понекад због хитности не можемо томе удовољити, али увијек морамо имати на уму да нам више извора даје комплетнију и тачнију слику о кориснику и да ми, као социјални радници, стојимо и одговарамо за оно што смо написали у социјалној анамнези.

Пишући социјалну анамнезу, социјални радник у сваком тренутку мора бити свјестан да корисник може доћи у прилику да је прочита. Стога, свака ријеч мора бити вјеродостојна и поуздана.

1. Израда социјалне анамнезе за потребе поступка према малољетницима

Поред извора прикупљања података које налаже струка, подаци о малољетнику могу да се прикупе и на основу кривичног списка, из којег ће бити видљива тежина и карактеристике кривичног дјела које му се ставља на терет.

У пракси се јавља дилема да ли мишљење органа старатељства треба да садржи приједлог конкретне мјере, односно кривичне санкције. Социјална анамнеза је доказ у кривичном поступку и основ за доношење одлуке по свом карактеру и представља један од доказа које орган који води поступак може да прихвати.

Органи који воде поступак немају потребних стручних знања који се односе на личност малољетника, те је оправдано да орган старатељства у свом мишљењу предложи конкретну мјеру или кривичну санкцију која првенствено има за циљ одређивање адекватног третмана у сврху ресоцијализације малољетника. Када се има у виду да од мишљења органа старатељства умногоме зависи одређење органа (суд, тужилаштво) у ком правцу ће тећи поступак, видљиво је да је онда обавеза органа старатељства заиста велика, и да квалитет социјалне анамнезе треба да буде на што квалитетнијем нивоу.

Прикупљени подаци из социјалне анамнезе треба да буду релевантни и објективни. За сваки податак из извјештаја мора да постоји његов извор да би се овај податак по потреби могао касније провјерити. Социјална анамнеза може садржавати ставове, закључке и оцјене само ако су претходно наведене чињенице из којих се ти закључци изводе. Социјална анамнеза не садржи оцјене које су у надлежности вјештака, али може садржавати приједлог да се одређене чињенице провјере кроз одређена вјештачења.

Социјална анамнеза треба бити јасно и прегледно систематизована како би били видљиви сви

неопходни подаци о малољетнику, средини и приликама у којима живи. Социјална анамнеза не треба бити оптерећена непотребним чињеницама и шаблонизираним реченицама, тако да се уз мале промјене може примијенити на било који други случај.

Било би пожељно да се у поједним случајевима, као што су понављање кривичног дјела, сумња социјалног радника на проблеме у менталном функционисању малољетника или из других разлога, примијени метод тимског рада. Тимско одлучивање је посебно значајно у дијелу давања мишљења, односно приједлога мјере, васпитне препоруке или кривичне санкције. Такође, потребно је обратити пажњу на датум израде социјалне анамнезе. Пошто се користи као доказ у поступку, потребно је извршити преиспитивање навода из социјалне анамнезе и усклађивање релевантних чињеница са тренутном ситуацијом.

Социјална анамнеза је изузетно осјетљив, али неопходан инструмент социјалног радника. Често се догађа да увид у њу, осим служби које на то имају законом утврђено право, траже разне службе са којима долазимо у контакт (школе, здравствене службе, различите организације и сл.). Околност да социјалну анамнезу неко тражи не смијемо препознати као нашу обавезу да му је безусловно и у сваком случају и дамо, јер нас наведеним законским прописима упозоравају на опрез.

Социјалне анамнезе се морају писати максимално професионално, али и са самопоуздањем које нам даје знање и стручност.

Уз професионално знање, дужан опрез и поштовање личности корисника и законских прописа, морају се писати квалитетне социјалне анамнезе, којима нећемо повриједити корисника нити угрозити себе.

2. Законски оквир

2.1. Међународни стандарди

Стандардна минимална правила Уједињених нација за алтернативне казнене мјере (Токијска правила) упућују на то да прије суђења и прије доношења пресуде надлежно судско тијело треба да прибави извјештаје о социјалној ситуацији од надлежног овлашћеног службеника или агенције.

Извјештај о социјалној ситуацији мора садржавати:

- 1) информације о починиоцу релевантне за његове раније преступе и актуелно почињена дјела и
- 2) информације и препоруке релевантне за доношење пресуде.

Прикупљене чињенице, односно извјештај, према Правилима, треба да буде објективан и непристрасан, са јасно идентификованим ставовима, ако такви постоје (Правило 7.1).

2.2. Домаћи правни оквир

Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку¹

Према Закону о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, социјална анамнеза представља налаз и мишљење органа старатељства, који садржи податке о идентитету и личности малољетника, анализу прикупљених података, податке о породици, социјалну дијагнозу и прогнозу, као и приједлог

мјера које треба предузети.

Подаци о личности малољетника односе се на његов идентитет, психичку, когнитивну душевну развијеност, лична својства и склоности, здравствено стање, његов досадашњи живот, са акцентом на догађаје који су у узрочној вези са садашњим понашањем, евентуалне промјене средине, ток школовања, школски успјех, однос према друговима и вршњацима.

Подаци о породици обухватају податке о родитељима, брачним, породичним и родитељским односима, процесу васпитања, економском статусу породице, евентуалним социопатолошким појавама у породици и рецидивизму. Социјална анамнеза је незаобилазан доказ без кога се поступак не може окончати и судска пракса је већ заузела став да неприбављање овог документа представља битну повреду поступка.

Сврха припремног поступка је, поред прибављања доказа о кривичном дјелу, и што свестраније упознавање личности малољетника, тако да се може рећи да прибављање података о личности малољетника, средини и приликама у којима живи представља централно мјесто овог поступка.

Важно је напоменути да је улога органа старатељства и даље активна током припремног, односно кривичног поступка, на начин да се постојећа анамнеза може допуњавати уколико се појаве нове чињенице које су од значаја за сам ток поступка.

¹ Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку („Службени гласник РС“, број:13/10 и 61/13).

2.3. Поступање органа старатељства прије покретања припремног поступка

Прије покретања припремног поступка за кривично дјело које се малољетнику ставља на терет, тужилац је дужан од надлежног органа старатељства прибавити податке који се тичу узраста, зрелости и других особина личности малољетника, о средини и приликама у којима он живи, како би могао одлучити да ли ће за конкретни случај поступати примјеном начела опортунитета, поступак обуставити или приступити поступку примјене васпитне препоруке, или ће донијети наредбу за покретање припремног поступка.

Дакле, орган старатељства у социјалној анамнези може да предложи да се поступак обустави због примјене принципа опортунитета, да се примијени нека од законом прописаних васпитних препорука као диверзионих мјера, односно да одлучи да се покрене кривична процедура.

Социјалну анамнезу прибавља и овлашћено службено лице када су испуњени услови за примјену мјере полицијског упозорења.

Ово је такође један од начина да се на основу позитивног мишљења органа старатељства поступак према малољетнику оконча ван формалне кривичне процедуре.

2.4. Закон о прекршајима Републике Српске²

У прекршајном поступку према малољетнику који се води код суда прибављају се подаци о личности малољетника од органа старатељства. Орган старатељства има право да се упозна са током усменог претреса, да током поступка, писмено или непосредно на усменом претресу, даје приједлоге и указује на чињенице и доказе који су од важности за доношење одлуке.

Прекршајни поступак је могуће окончати и примјеном принципа опортунитета, а на основу података о цјелисходности поступка из социјалне анамнезе. Ове податке прибавља суд од надлежног органа старатељства, а податке и мишљење

о цјелисходности покретања поступка може прикупљати и стручни савјетник, ако га суд има. У том случају, суд ће рјешењем одбацити захтјев за покретање прекршајног поступка, са образложењем због чега је захтјев одбачен, о чему се обавјештава малољетник, његови законски заступници и орган старатељства ради предузимања мјера у оквиру његове надлежности. И у овом поступку је улога органа старатељства активна, иако није странка у поступку, на начин да орган старатељства може давати приједлоге и указивати на чињенице и доказе који су важни за доношење правилне одлуке.

2.5. Поступање органа старатељства прије покретања прекршајног поступка

Прије покретања прекршајног поступка, поступак се може окончати примјеном мјере полицијског упозорења под законом прописаним условима, а уз претходно прибављену социјалну анамнезу органа старатељства, која садржи податке који се тичу узраста, зрелости и других особина личности малољетника, о средини и приликама у којима живи, да би се могло одлучити да ли ће се конкретни случај окончати примјеном мјере полицијског упозорења.

² Закон о прекршајима Републике Српске („Службени гласник РС“, број:63/14).

3. Саставни дијелови социјалне анамнезе са акцентом на малољетнике

Улога органа старатељства у раду са дјецом и младима који су у сукобу са законом значајна је у комплетном процесу. Од момента када је малољетник починио кривично дјело, па и раније, све до окончања одлуке суда, а често и након тога, орган старатељства остаје у заштити малољетника. Центар за социјални рад је присутан и значајан у свим фазама процеса, од саслушања малољетника у полицијској станици, опсервације на терену, спровођења стручног поступка са малољетником и његовом породицом (интервјуи, разговори, опсервација на терену), сарадња са важним институцијама (школа, посао, здравствене установе...) из живота малољетника, сарадња са неформалним системом из малољетничког окружења (комшије, пријатељи...), сачињавање социо-анамнестичких података, све до изрицања мјере и извршења мјере, те рада на рехабилитацији и реинтеграцији малољетника у друштво. Стога, социјална анамнеза треба да садржи све важне информације прикупљене током читавог поступка.

Садржај/дијелови социјалне анамнезе када су у питању малољетници у кривичном поступку треба да садржи сљедеће ставке:

1. СВРХА ИЗРАДЕ СОЦИЈАЛНЕ АНАМНЕЗЕ - потребно је написати у које сврхе се израђује социјална анамнеза, по чијем захтјеву и са којим циљем. (Нпр. Социјална анамнеза се израђује по захтјеву Окружног тужилаштва, суда, полицијске станице...у случају покретања кривичног поступка према малољетнику, у предмету почињеног кривичног дјела итд.).

2. КОРИШЋЕНЕ МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ или начин прикупљања података. Наводе се методе: посматрање, дијагностички интервју, упитник, анализа документације (нпр. подаци су прикупљени опсервацијом на терену, једнократним или

вишекратним разговорима са малољетником, његовим родитељима, посјетом породици, разговором са лекаром, педагогом школе, тренером, увидом у лекарске налазе и другу документацију, увидом у списе и постојећу евиденцију у центру) и технике: тестирање, анкетање (психолошког тестирања, анкетања малољетника итд.). Подаци се не могу прикупљати без непосредног контакта са малољетником.

3. ОПШТИ ПОДАЦИ

3.1. Основни подаци о малољетнику уносе се табеларно и садрже: име и презиме, датум, мјесто рођења, матични број, адреса, телефонски број, име родитеља, дјевојачко презиме мајке, степен стручне спреме (основно образовање, НК, ССС...), школски/радни статус (запослен, незапослен, ученик, студент...) и брачно поријекло (да ли је малољетник рођен у брачној или ванбрачној заједници).

4. ПОДАЦИ О ПОРОДИЦИ И ДОМАЋИНСТВУ

садрже: табеларни приказ са основним подацима о члановима домаћинства, именом и презименом, годиштем, статусом и врстом сродничког односа са малољетником. Такође је потребно дописати и остале чланове који живе у заједничком домаћинству са малољетником, а нису сродници. У оквиру става четири треба описати и структуру породице, односе и здравствено стање малољетника и чланова његове породице.

4.1. Структура породице и односи садржи податке о структури породице, статусу, односима. Нпр, потпуна/непотпуна, дисфункционална породица; брачни статус, родитељи, браћа, сестре, дјеца, ко још живи у домаћинству - родитељи, браћа, сестре, дјеца и други сродници који имају значајну улогу у малољетничком животу; однос са наведеним особама; међусобна повезаност и ниво узајамне спремности на помоћ и подршку.

4.2. Здравствено стање малољетника и чланова породице садржи податке о здравственој анамнези малољетника и породице, степен сметњи уколико је малољетник или неко од чланова породице процијенjen од комисије за процјену потреба и усмјеравање дјеце и омладине са сметњама у развоју, друге потешкоће и сл.

5. СТАМБЕНЕ ПРИЛИКЕ ПОРОДИЦЕ садрже: податке о стамбеним приликама. Садашње - удовољавају ли потребама породице с обзиром на број чланова породице (да ли малољетник има свој простор за учење и сл.), описати да ли породица има трајно или привремено ријешено стамбено питање, подаци о селидбама.

6. МАТЕРИЈАЛНЕ ПРИЛИКЕ ПОРОДИЦЕ садрже: редовне и ванредне приходе, неискоришћене могућности ванредне зараде, земљорадња, пољопривреда, сточарство, потребе које корисник не успијева задовољити с обзиром на постојеће приходе...).

7. СОЦИЈАЛНА МРЕЖА садржи: преглед односа између малољетника и особа које чине његову социјалну мрежу, релевантних институција и утицај окружења. Навести ко чини социјалну мрежу малољетника, институције у малољетниковом окружењу, доступност њиховим услугама, повезаност саобраћајницама, доступност друштвеним садржајима (културни, забавни, спортски...), контакт са окружењем - неформални видови подршке (комшилук, пријатељи и сл.).

8. РАЗВОЈ И ЛИЧНОСТ МАЛОЉЕТНИКА садржи: кратке податке о хронологији развоја дјетета, дјетињство и рани психомоторни развој, као и податке о узрасту, зрелости и другим особинама личности малољетника. Уколико се ради о вишеструком повратнику, тежем кривичном дјелу, сумњи на поремећај у понашању или другим сметњама у менталном функционисању, може се тражити засебно мишљење психолога. У оквиру ове ставке потребно је описати раније школовање и школски статус, слободно вријеме, интересовање и склоности.

• Раније школовање и школски статус: Навести податке о досадашњем образовању малољетника, школи, промјенама понашања током школовања, значајна запажања учитеља, наставника, педагога, однос према вршњацима, школски успјех/неуспјех, владање, као и неформалним видовима образовања - курсеви, вјештине, радно искуство и сл.

• Слободно вријеме, интересовање и склоности: Ова ставка је значајна у сврху усмјеравања малољетника на квалитетно кориштење слободног времена. Навести како малољетник користи слободно вријеме, с ким се дружи (ради ли се о лицима у ризику, непримјереним лицима с обзиром на доб малољетника и сл.), навести интересовања, навике, постојеће, а неискоришћене потенцијале, ресурсе, таленте, могућност укључивања у одређене активности (спорт, култура, друге секције...).

9. ПРИЈЕДЛОГ МЈЕРЕ/ВАСПИТНЕ ПРЕПОРУКЕ/КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ: Поред малољетниковог односа према кривичном дјелу који је потребно описати (изражава ли кајање, да ли је кајање праћено адекватном емоционалном реакцијом, показује ли спремност за извињење, надокнаду штете...), навести и стручно мишљење социјалног радника, те након што су сагледани сви параметри и узете у обзир добијене информације, са стручним тимом заузети заједнички став, односно, предложити мјеру/васпитну препоруку/санкцију.

10. НАПОМЕНА: Ставка напомена остављена је за сва додатна појашњења, која социјални радник сматра да су битна за социјалну анамнезу, а нису обухваћена ниједном од претходно наведених ставки.

4. Образац за израду социјалне анамнезе (примјер)

СОЦИЈАЛНА АНАМНЕЗА

Датум: .....

Сврха израде социјалне анамнезе: .....

Начин прикупљања података (методе и технике): .....

Основни подаци о малољетнику:

Име, име једног родитеља, презиме				
Пол	Јединствени матични број:			
Мјесто и датум рођења				
Адреса боравка и телефон				
Степен стручне спреме малољетника				
Школски/радни статус малољетника	Поријекло			
	брачно	ванбрачно	непознато	

Подаци о породици и домаћинству:

Име и презиме	Сродство са малољетником	Година рођења	Занимање

Структура породице и односи: .....

Здравствено стање малољетника и чланова породице: .....

Стамбене прилике породице: .....

Материјалне прилике породице: .....

Социјална мрежа: .....

Развој и личност малољетника (описати): .....

• Раније школовање и школски статус: .....

• Слободно вријеме, интересовање и склоности: .....

Приједлог мјере/васпитне препоруке/санкције: .....

Напомена:

Име и презиме социјалног радника

Потпис

Литература

Филиповић, И. (2002) „Социјалне анамнезе“, Удру-
га социјалних радника Загреб.

Видановић, И. (1998) „Појединац и породица – ме-
тоде, технике и вештине
социјалног рада“, Београд.

Видановић, И. (2006.) „Речник социјалног рада“,
Друштво социјалних радника Србије.

Закон о социјалној заштити („Службени гласник
Републике Српске“, број: 37/12 и 90/16.).

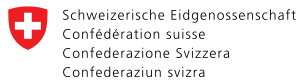
*Закон о заштити и поступању са дјецом и ма-
лољетницима у кривичном поступку* („Службени
гласник Републике Српске“, број: 13/10 и 61/13.).

Закон о прекршајима Републике Српске („Службе-
ни гласник Републике Српске“, број: 63/14.).

Израда и издавање ове публикације реализује се у оквиру UNICEF-овог пројекта „Правда за свако дијете“ уз подршку влада Швајцарске и Шведске. Ставови и мишљења изнесени у овој публикацији су ставови аутора и не одражавају нужно политике и ставове UNICEF-а, Швајцарске и Шведске.

Švicarska agencija za razvoj i saradnju SDC

www.j4c.ba